

**museum
more**

**100 jaar
realisme**

Inhoud

Voorwoord	6
Dominique Velda	
Verzameld realisme	9
Ype Koopmans	
1900–1949	17
Realisme als internationale trend	
Marieke Jooren	
Catalogus	24
Chris Reinewald	
1950–1999	71
Terug naar de werkelijkheid	
Julia Dijkstra	
Catalogus	80
Chris Reinewald	
2000–2020	113
Recente realismen	
Chris Reinewald	
Catalogus	120
Chris Reinewald	
English	145
Literatuur	170
Index van kunstenaars	172
Fotoverantwoording	175
Colofon	176

Voorwoord

Als directeur van de Family Office van de heer Melchers mag ik namens hem, met gepaste trots, dit boek presenteren met een doorsnede van de collectie van Museum MORE en het aanhorige Kasteel Ruurlo. Het museum is gevestigd in een volledig eigentijds gebouw van de ster-architect Hans van Heeswijk in het hart van Gorssel en Kasteel Ruurlo in een oud landschapspark net buiten het gelijknamige dorp. De locaties werden achtereenvolgens in 2015 en 2017 in gebruik genomen, als geschenk aan de Achterhoek, de regio waar de heer Melchers al decennialang met veel genoegen woont en zich erg mee verbonden voelt. De streekbewoners moeten altijd even 'kiek'n wat wordt', maar de afgelopen vijf jaar hebben wij tegenover hen ons bestaansrecht wel bewezen geloof ik. En zelfs de plaatselijke overheden gingen daarin geleidelijk mee.

MORE is een samenvoeging van 'modern' en 'realisme'. Het zijn etiketten die meer houvast over onze intenties bieden dan bij musea doorgaans het geval is. Musea zijn geen eilandjes en hun collecties staan niet op zichzelf. Ze maken deel uit van het grotere geheel, maar tegelijk bestaat er bij mijn weten geen ander museum dat op vergelijkbare schaal een specialiteit heeft gemaakt van kunst waarin op realistische wijze uitdrukking wordt gegeven aan nieuwerwetse vitaliteit. Daarbij is 'realist zijn' juist ook geloven in de wisselvalligheid of zelfs onmogelijkheid van de realiteit, die het afgelopen jaar niet bepaald een statisch gegeven is gebleken. Datzelfde geldt uiteraard voor de hele afgelopen eeuw. Het opzetten van musea die zich op modern realisme toelagen zou daarom een hachelijke onderneming kunnen lijken, maar zo dramatisch is het gelukkig niet. Het idee was aanvankelijk dat we zo'n 75.000, misschien 80.000 bezoekers per jaar zouden trekken. Het bleek een te bescheiden inschatting. De twee locaties trekken nu al aantallen die rond de 240.000 schommelen. Die komen niet allemaal uit de Achterhoek vandaan, want MORE kreeg al snel ook draagvlak bij toeristen en kunsthistorisch geïnteresseerden uit binnen- en buitenland. Op het gebied van figuratieve kunst komen die op deze manier dan ook nergens anders aan hun trekken en het is dus voor het museale veld een enorme oppepper geweest. Dat de twee dorpen hierdoor helemaal tot nieuwe bloei zijn gekomen is voor de plaatselijke middenstand mooi

meegenomen. Dat is een winst die niet in cijfers is uit te drukken. Deze uitgave geeft u door de vele afbeeldingen en de begeleidende teksten een goede indruk van de veelzijdigheid van de verzameling.

Rond 2012 werd daarvoor de basis gelegd met de verwerving van een deel van de collectie waarin de sterkste werken van de belangrijkste Nederlandse neorealisten vertegenwoordigd waren. Vanuit deze kern met interbellumkunst wordt de lijn naar het heden doorgetrokken, met werken van toonaangevende figuratieve kunstenaars van na de Tweede Wereldoorlog tot realisten van nu. Als fan van het werk van Carel Willink groeide ook de fascinatie van de heer Melchers voor verschillende van diens generatiegenoten en navolgers. Dat geldt vooral voor de stillevens en portretten van schilders als Henk Helmantel, Pyke Koch, Jan Mankes, Sal Meijer en Wim Schuhmacher, van wie we de afgelopen jaren topstukken erbij hebben verworven. Daar waren ook verschillende schenkingen bij, waarvoor wij de gevers graag nog eens bedanken.

Recht voor zijn raap en *what you see is what you get* zijn enkele kreten die bij mij opkomen als ik aan onze collectie denk. Je zou daarmee denken dat er weinig aan de verbeelding wordt overgelaten, maar de duivel zit in het detail. Of het nou een subtiele verwijzing naar homoseksualiteit door Pyke Koch of een *onrealistische* samenstelling van gebouwen en pleinen van Carel Willink is, het maakt je nieuwsgieriger en zet je verder aan het denken. Vroeger werd realistische schilderkunst bekritiseerd omdat zij zich richt op de niet geïdealiseerde werkelijkheid. Vandaag de dag vindt er in toenemende mate een tegenovergestelde beweging plaats, omdat het geschetste beeld meestal een gechargeerde werkelijkheid is. 'Doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg', maar wat is er in deze moderne tijd nog normaal? Zegt u het maar.

We hebben inmiddels 50 schilderijen van Willink en 100 werken op papier. Dit boek biedt totaal 100 hoogtepunten uit de collectie, waaronder Willink, maar verder veel andere bekende en vermoedelijk ook minder bekende nieuwe namen. U kunt daarmee een tijdje vooruit als voorbereiding van/of herinnering aan een hopelijk interessante en meerdaagse ervaring in onze prachtige Achterhoek. We hopen u dan ook vaker te mogen verwelkomen in onze musea. The MORE we see you, the MORE we love you.

Dominique Velda

Jan Mankes [1889–1920]

Portret van Annie Zernike, de vrouw van de schilder | 1918

olieverf op doek | 34 x 32,5 cm

Is het prettiger het profiel van je geliefde te schilderen in plaats van haar recht aan te kijken? Jan Mankes bouwde dit liefdesportret van zijn vrouw Annie op met verdunde laagjes olieverf, glacis genoemd. Je voelt bijna de gladde, roomwitte huid, die heel natureel afsteekt tegen het donkerbruine haar. In de overgangsgebieden – aan de slaap en in de nek – groeit vertederend donshaar. Van de kam die Annies weelderige haardos bijeenhoudt, zien we alleen een subtiel glimlichtje.

Wim Schuhmacher [1894–1986]
De danseres (Portret van Elisabeth van der Vies-Szánto) | 1928
olieverf op doek | 113,2 x 78,3 cm

Ze zijn lenig, expressief en bezitten een mooie botstructuur. Dansers zijn daarom gewilde kunstenaarsmodellen. Toch vroeg Wim Schuhmacher deze bevriende Hongaarse danseres niet om te dansen. Hem trof vooral haar tanige lichaam met strakke armen en knokige schouders. Ze poseert gewillig in een ruimvallend geelgroenig gewaad, haar vingers ineengestremeld. Het geheim van dit schilderij schuilt echter in iets kleins. Elisabeths ogen loensen naar buiten – extropia. Deze charmante asymmetrie zette Schuhmacher voort in de achtergrond.

Johan Marinus de Vries [1892–1982]

Moeder en dochter | 1944

olieverf op doek | 63,5 x 47,8 cm

‘Pijnlijk nauwgezet realisme’, zo typeerde Johan Marinus de Vries de portretschilderijen die hij in Katwijk maakte. Als een voyeur beeldde hij raak en onflatteus zijn dochter en vrouw af, gezien op hun rug en derrière. Kijken ze vanuit de slaapkamer naar iets spectaculairs op straat? Door de datering, 1944, en de oranje jurk wordt wel gedacht dat het hier om een stiekeme Koninginnedagviering gaat op 31 augustus tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Pat Andrea [1942]

Schuimbader | 1970-1972

olieverf en tempera op paneel | 77 x 93 cm

Voordat de fotografie bestond, zag je niet hoe een sprong of plons er exact uitzag. Daarvoor ging de dynamiek te snel. Fotografisch kun je de sensatie van beweging wél tot een beeld fixeren en dat dan kopiëren. Met transparante verflagen schilderde Pat Andrea een man die net kopje onder ging in een schuimbad, zoals in slow-motionreclamefilmmpjes. Zijn nadruppende hoofd zit in een cocon van water en zeep. Een beeld verder en de schuimbader kijkt ons gelukkig aan.

Carel Willink [1900–1983]
Landschap met kerncentrale | 1982
olieverf op doek | 71 x 81 cm

Tot op hoge leeftijd schilderde Carel Willink verdraaglijke visioenen van de naderende apocalyps. Onder wolven die behaard lijken, zitten twee sculpturen uit de Italiaanse beeldentuin Bomarzo. Een kerncentrale middenin vertegenwoordigt het laat-20ste-eeuwse cultuurpessimisme. In zijn eerbetoon aan Willink dichtte Josip Brodsky: 'Misschien is dit de toekomst. Een decor voor inkeer. [...] Misschien ook een verleden. Niet te overtreffen wanhoop [...]. Meesterschap [is] een vermogen zonder paniek te leven.'

Erwin Olaf [1959]

Victoria in scene (uit de serie Grief) | 2007

c-print | 100 x 178 cm

Jongevrouw in diffuus belichte hotelkamer draait haar jaren 60 gekapte hoofd even naar links. We zien haar net voor iets zeer belangrijks gebeurt – zoals in de scènes die Johannes Vermeer schilderde. Met zijn bewust artificiële foto verwijst Erwin Olaf naar een foto van een geconstrueerde sleutelscène uit een film. Olaf inspireerde zich voor deze portretten aanwijsbaar op pastelkleurige melodramatische speelfilms van met name Douglas Sirk, die zelf weer keek naar de genreportretschilderkunst.